

SZÉKELYFÖLD

Politikai, közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hírlap.

hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
 Megjelenési árak: Egész évre 10 korona, félévre 5 korona,
 negyedévre 2 korona 50 fillér. Egyenlő szám ára 10 fillér.
 Községek, tanítók, iparosok és egyesületek, melyek egyenként, ha előfizetnek, 8 koronáért kapják a lapot.

Felelős szerkesztő: Dobay János.
 Kiadó-tulajdonos: Ifj. Jancsó Mózes.

A lap szerkesztési részét illető közlemények, a szerkesztőséghez (Dobay János Kézdi-Vásárhelyt) intézendők.
 Kiadóhivatal K.-Vásárhely az ifj. Jancsó Mózes könyvnyomdájában, hová a hirdetések és előfizetési pénzek küldendők.

Karácsonyi szünet.

— Két czikk. —

I.

A karácsonyi ünnepek alkalmával a parlament 24 napi szünetet tart. Az ünnepi szünetek esendjét előreláthatólag nem fogja megzavarni semmi, ha csak valami véletlen „non putarem“ esemény közbe nem jön.

A politikai helyzet nyugodt, normális. Sőt így karácsonyi ünnepek felé ritkán volt még eddig ily tiszta, mondhatni nyugodt, derűs a politikai légkör. Néhány pótválasztástól eltekintve, mint a milyen a napokban lefolyt sopronmegyei, nagymartoni és a csongrádi választás, izgalmasabb eset elő nem adta magát.

De ez a két választás kétségkívül politikai jelentőséggel bír, tekintettel arra, hogy oly közel vagyunk az általános választásokhoz. Mind a két kerületben az ébredő, erősödő liberális győzelet a néppárti irányzattal szemben. A nagymartoni kerületet a néppárttól hódította el a szabadelvű párt. Csongrádon pedig a néppárt egyik legagilisabb kortesét győzték le, a ki képviselőjelöltnek fel lépett.

A liberális varázsa különben újra hódít. Erről tett tanúságot a főrendiház pénteki ülésén Széll Kálmán miniszterelnök nyilatkozata, a ki kijelentette, hogy az ország kormányzását és törvényhozását

ezután is csak az 1825—1848-iki országgyűlések szabadelvű szellemében kell vezetni.

Miért mindig ez a megkülönböztetés a szabadelvűség korszakaira nézve? Meg lehet figyelni Széll Kálmán miniszterelnök nyilatkozataiból, hogy ő mindig disztinívál a szabadelvűség tekintetében. Néha Deák Ferencz szabadelvűségét emeli ki, néha az 1848-iki korszak szabadelvűségére hivatkozik, amelyet követni akar.

Ezt a magatartást különbözőképen magyarázzák. Most, hogy Tisza Kálmán 70 esztendő lett és ezen nevezetes évfordulón a király, a közös külügyminiszter, Széll Kálmán és az ünneplő államférfi számos barátai üdvözölték, a kormány és pártja azonban meglehetősen ridegen viseltetett az ősz államférfi iránt, ki egykor Magyarország hatalmas miniszterelnöke és a szabadelvűpárt mindenható vezére volt. A kormány párti sajtó Tisza Kálmánnak erősen ajánlgatta a jól megérdemelt nyugalomba vonulást, az öreg kor által megkívánt kényelmet stb. Érdekes párhuzamot vontak Tisza Kálmán 15 éves miniszterelnöksége és a liberális közönség és az összehasonlítás mérlege erősen Tisza Kálmán hátrányára ütött ki, aki ezek szerint sohasem volt liberális. Ez a jelszó csak czéger volt nála.

Különben még a római pápával is szövetkezett, csak hogy hatalmát megtartsa. A pápa és Tisza Kálmán között Ausbóth

János sokat próbált politikusunk vitte a közvetítő szerepet. Ez is mind arra vonatkozik, hogy a Deák Ferencz korszaka után, 1867. táján már a régi hagyományos szabadelvűség kora letűnt. Helyébe Tisza Kálmán liberális korszaka lépett, melyet azonban legkevésbé sem tartanak annak.

Innét van az a törekvés, hogy a hagyományos szabadelvűséget állítsuk helyre. Erre az erélyes restaurációra Széll Kálmán vállalkozott, a ki úgy látszik csakugyan vallja azt a felfogást, hogy a Tisza és Bánffy-féle liberális tulajdonképpen azonos a protestáns felekezeti érdekekkel. Ezentul nem tekint. Ez a liberális kötelező polgári házasságot is csak azért hozta be, mivel ezzel erősen árthatott a római katolikus egyház hatalmi állásának. Másként fogta fel a dolgot Deák Ferencz, a ki emlékeztet utolsó parlamenti beszédében fejtette ki liberális egyházpolitikai programját, mely azonban még a módszerére nézve egészen különbözött a Tisza-féle liberális programtól.

A romániai kivándorlás káros visszahatásának elhárítása a Székelyföldről.

Minden állam legfontosabb érdeke, hogy népeinek anyagi és erkölcsi jólétében — belső erejét épségben fentartsa.

A magyar állam népei között fontos helyett foglal el a Székelység. Erdély végfokán a magyar nemzeti törekvéseknek ezer év óta legbiztosabb támasza, védbástyája lévén időszerű, hogy jóléte biztosításával komolyan foglalkozunk.

TÁRGZA.

Vörösmarty Mihályról.

Irt: Dr. Balog Vendel.

(Folyt. és vége.)

Később, hogy jegyesévé lett, nászajándék képpen Laurájának adta ezen még ki nem adott, senkinek nem mutatott gyönyörű szép költeményét. Laura valóban boldoggá tette a költőt.

Nincs az a kincs, nincs dicsőség,
 Melyért od' adnálak,
 Egy életre elég volnál
 Isten áldásának.

Irtja Laurához irt névnapi köszöntésében.

Az „Ábránd“ című gyönyörű költeményében pedig éppen Potófi „Minek nevezzelek“ kezdetű szerelmi lírájában nyilvánuló szilaj tűz lángját érezzük.

Szerelmedért feldulnám eszemet
 És annak minden gondolatját,
 S képzelim édes tartományát.

Fa lennék bérez fején, fölölteném zöld lombozatját,
 Eltűrném villám és vész haragját,
 S meghalnék minden év telén,
 Szerelmedért.

Szerelmedért
 Eltépett lolkemet
 Istentől újra visszakérném,
 Dicsőbb erényvel ékesiteném
 S örömmel nyujtanám neked,
 Szerelmedért.

Csak hogy a boldogság évei már nagyon rövidnek voltak és mindenkor árnyékok vetett reájuk a hazafi lélek boruja, maga a költő is érzi ezt, ki is fejezi egy szép epigrammában:

Nem fáradsz-e rám mosolyogni, ha csüggedek és ha
 Megszédít a gond, tünni szeszélyeimet?
 Nagy feladat vár rád, fiatal szivednek erényét
 Tenni napul megtört életem árnya fölő.

A jövő bus képeitől megszállt ép lélek szólt így. A mitől félt, beteljesedett, élete megtört, de neje vigasztaló anyalként állt akkor is mellette.

Mit mondjak még Vörösmarty Mihály életéből, a röpke vonásokban esetelt nagy szív kevés örömmel vegyes, alapjában tragikus története és a nőkhöz való viszonya után? A Szozat költőjéről a hálas emlékezés ünnepi hangulatában sok szöveget írtak a lapok. Láttuk a vezérezikkekben miniszterek és szónokok ajkain dicsőített prófétá lolket, kinek ihlete egy nemzet minden érzését, vágyát, ideálját, történetének egész szellemét átérzte és revelálni tudta. El suhant fejkünk fölött a nagy szellem, ki a sirba hanyatlott multat a századok sötétségeiből életre

varázsolta és be tekintett a jövőnek homályába és megjövendölte „a jobb kort, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajkán!“

A nagy szív másik érzése, a hazaszeretet, szintén tragikus véget mutat, akár hatyudalát, a Vén cigányt olvassuk, akár „Egy nő emlékkönyvébe“ című versét, melyet még 1849-ben irt s a melyben így kiált fel:

Sötét eszmék borítják eszemet,
 Szívemben Isten káromlás lakik...

Mit a világ nekem, ha nincs hazám!
 Elkárhozott lélekkel hasztalan
 Kiáltozom be a nagy végtelent,
 Miért én életem az már dulva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
 Emléklapodba? Inkább adj nekem
 Hitet, sejtelmet, egy remény sugárt:
 Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény s hitért.
 Meg venném azt velőm és véremen.
 Imádkozzál, te meghallgattatál,
 Az tán segíthet ily vert emberen.

Azon nehéz időkben, mikor senki sem mert remélni, mikor nem volt hit senkiben, őt is a legkínosabb gondolatok gyötörték. A „Szozat“ balsejtelmeit beteljesedni látta, de ekkor is ekkor is Most, halála után 45 évvel olvassuk a hazafi

Minden nép belső jóléte első sorban azon élet-
alvoktól függ, melyet az ételben, italban, ruházko-
dásban, szorgalomban, munkásságban, takarékos-
ságban, gyermekeknevelésben, a meglévő élet feltéte-
lekkel számolva, — azt kihasználva természetesen ki-
fejt, — méltán kérdezhajjuk, hogy e téren a
Székelység életrendszerében is nem találunk-e ab-
normitásokat, melyek megszüntetésére kellene már
gondolnunk.

Csak egy kis körütekintés tényleges anyagi
és erkölcsi viszonyainak megfigyelésével ráfogunk
jönni, hogy bizony az utóbbi 30 év alatt népünk kultu-
rális fejlődésben letört a természetes, lépcsőzetes
haladás útjáról, jobban mondva nevelésében és vezeté-
sében nem érvényesültek a modern létkövetelmények-
nek egyéni jellemvonásához mért parancs szavai.

Ennek következménye lett, hogy nyers munka-
erők, kézi munkára utalt népünk, tovább haladásunk
eme természetes bázisain, erőnein nagy rombolást
okozott aránylag feltűnően kevés idő.

Most midőn a minden felő, úgy itt is megne-
hezült élet viszonyokkal szemben arra volna utalva,
hogy kisbirtokát észszerűbben művelje, saját fész-
kében újabb és újabb kereset forrásokat fedozzen
fel, fejlesszen ki, ismert életrevalóságát bebizo-
nyítsa, mit látunk? Előre való haladást? Oh nem!
Az ősi székely kisbirtok a régi gazdálkodási rend-
szerrel már nem képes a felesigázott igényeket
kielégíteni. Régi beese aláhanyatlott. Csak mint
hitel tárgya bír valamelyes értékkel, néha adóját
s a ráfordított költséget sem fordítja vissza. S gaz-
dája? félek kimondani. E szülőföldjéért rajongó
székelység kivándorol.

A nyomorúságtól úzetve elhagyja azt a földet,
a melyre a költő azt mondja „itt élced halnod
kell, melynek minden halmát ő seinek vére öntöze.
Vékon megy idegenbe, hel legtöbb esetben — a
mit itthon megvédett, megtartott jelleme — becsü-
lete, erőneiből is kivetkőzik.

Ez utóbbi közülmény fajunknak Romániában
lejátszóó végromlása adja a tollat kezembe, hogy
ismételten rámutassak a kivándorlás veszélyes tü-
neteire, még veszélyesebb visszahatására, valamint
arra is, hogy a romániai kivándorlás által a székely-
földön felidézett bajokat hogyan lehetne elonyészteti.

A székelyföldön, ha még három ennyi volna
is a székelyelem a régi szorgalommal és kitartó
munkával tudna boldogulni. Van mód a megélhe-
tésre. — Csak, hogy e célból régi erőneink hely-
es életelveinek fentartása, biztosítása szükséges.

Még egyszer hangsúlyozom e nép erőneinek

fájdalom szent örületének azokat a velőkig ható fel-
ajdulásait, melyekben a „Vén cigány“-ban bucsu-
zik nemzetétől s életének rombadült eszményeitől.
Olvasva, lelkünk átjárják a képzelem fenséges hal-
lucinációinak a kétségbeesés sötéttségéből kiczikázó
villámai; látjuk a komény jégverést, melyből oda
lett az emberek vetése; halljuk az elfojtott sóhaj-
tást, az emigrációban bujdosó és itthon sinlődő ma-
gyartól, melyet a lengyel nemzet szomorú sorsáról
irt „Élő szobor“-tól már egyszer hallottunk.

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
És az első árvaik sir beszédeit,
A tengernek szárnya csattogását,
Prometheus halhatatlan kinját.

S érezzük, hogy ezekben a zilált képekben
egy nemzet és egy költő közös katasztrófája vihar-
zik le szemünk előtt. De ott látjuk a sötét képek
fölött az engesztelő szívárványt is, a reménynek egy
fényes sugarából szöve:

Lesz még egyszer ünnep a világon!

A nagy költő tehát ezen reménnyel szállt a
sirba 1855. november 27-én, hogy tovább szöjje ál-
mait a magyar dicsőségről, melynek multját oly
szépen megénekelte, s melynek jövőjét oly nagyra
álmodta és a mely, hogy beteljesedjék: magyarnők
imádkoztatok!

„Hazádnak rendületlenül,
Légy hive oh magyar!

biztosítását, felkeltését a mennyiben hiányos, a mo-
dern igényekhez mért kifejlesztését tartom olyan-
nak, mely nélkül hasztalan minden törekvés; mely
nélkül a gyárak üzeme megáll — s minden intéz-
ményeinkkel fiaskót fogunk.

Avagy nem azt bizonyítja-e az a körülmény is
hogy Gyulafalván a Horn, Gelenczén a Gróf Mikes
féle fűrésztelepen, itt a kivándorlás fészkeiben kez-
dik kiküszöbölni a székely munkaerőt, hol állandóan
kitartóan kell, hogy dolgozzon: — nem alkalmaz-
ható. A gyári üzem természetéből kifolyólag ott
már régen hangoztatják ezt a bajt.

Főczélunk egy: a székelység fajai érdekeinek
megvédése lévén, épen azért e kérdéssel azt minél
több oldalról megvilágítva foglalkozni köteles-
ségünk.

Nem csak egy ut vezet Romániába, ha ar-
ról van szó, melyik a rövidebb és jobb e szempont-
ból az indokok értékének és nem az ellen véle-
mények kiélesítésének van értelme.

Tehát méltán kérdezhajjuk, melyek azok az
eszközök, melyeknek segítségével a székely népet
rá vezetjük arra, hogy saját szülőtte földjén birköz-
zék meg a létfeltételeivel, annak minden göröngyét
kihasználva ne csatangoljon Romániába, hanem
észszerű életelvek követésével itt megmaradjon?

A székelység itthon tartására eddig létesített
intézményeinket ismerjük. Ezek értékét a kivándor-
lásra való tekintettel alkalmilag bővebben fogom
móltatni.

Midőn örömmel látjuk intézőköreink e téren
kifejtett tövékenységét, ugyanakkor szomoruan ta-
pasztaljuk azt is, hogy a kivándorlás mérve évről-
évre emelkedik.

Azzal az 5-600 munkással szemben, kiket
dohány, szövőgyárunkkal, fűrésztelepeinkkel itthon
lekötünk 5868 egyén áll szemben, a kik csupa
Háromszék megyéből a mult évben is legfőkép
munkakeresés és eselédkezés céljából mentek ki
Romániába.

S ha tekintetbe vesszük, hogy daczára a mult
évi rossztermésnek, a mely Romániát sulytotta ezekből
1127-en nem tértek vissza, mint azt az iparkamaránk
jelentésében olvassuk, rá kell jöjünk arra, hogy
„a székelyföldön fogytán az életelő, a nép-züllés ut-
ján van.“

A kivándorlás régi mérvének fennállása, sőt
emelkedéséből két következtetést vonhatunk le
először azt, hogy intézményeink egy általában nem
alkalmasok annak csökkentésére, vagy másodszor
azt, hogy a székelyföld közzgazdasági helyzete, sor-
jában bukván el a kiscgazdák s a mellözött kis ipa-
rosok annyira rosszabbodott hogy évről-évre a mun-
kakeresők létszáma fokozatosan emelkedvén, ezzel
szemben egyik évről a másikra vissza tekintve lé-
tező gyáraink és más alkotásaink szerepe nulifika-
lódik.

En ez utóbbi következtetésnek adok igazat.
Ezt látszik igazolni Dr. Székely György egyik
székelyföldi országgyűlési képviselőnek 1900. évi márcz
14-én az országházában, mondott beszédének évi
vonatkozó argumentuma is, mely szerint 1898-ban
a háromszék megyei gazda közzség 70%-az
adóját takarékpénztári kölcsönökkel fizette ki. E
a gazdasági helyzet azóta sem javult sőt merem
állítani, hogy rosszabbra fordult. Vagy egy má-
sik ország képviselőre úgy emlékszem Talián Bé-
lára hivatkozom, kiserint Erdélyben a magyar föld-
birtok 105 millió forintig az albinánál, szebenibank-
nál be van ke elezve, meg van terhelve?

Nem teszem.

Mert, hisz ha azon állításomnak, hogy közzga-
dasági helyzetünk rosszabbra fordult — van alapja,
a mint hogy van is, ebből az is következik, hogy a
szegényedéssel folyton emelkedő munkakeresők
számával szemben intézményeink eddigi tempóban
történt fejlesztése a kivándorlás mérvét egyáltalában
nem fogja csökkenteni.

A jobb esetben is azonban olyan paradoxszon-
nal találkozunk, mely e jövőbe vetett bizalmunkat
teljesen megingatja. Lássuk mi az? A székelyföld
közzgazdasági helyzetének ziláltsága a nép természetű
vezetésének hiánya előidézte a romániai kivándor-
lást s ez visszahatásában a székely munkás nép
erőneinek felbomlását a népiéletelveinek helytelen
kialakulását.

Innen népünk az anyagi zavarok miatt kíván-
dorolni kénytelen, ott meglévő erőneinek agyon

silányítására van kárhoztatva. Ez utóbbi körülmény,
hogy visszahatásában előidézje az elsőnek is aztán
nem szükség bizonyítgatnom.

Az a eselédkezésre utalt székely nő, vagy szó-
kely leány, ha megy Romániába s ott a mint be-
van bizonyítva helytelen életelvekhez szokik. Könny-
nyen jutván nagyobb kesethez, azt könnyedén
el is fecséri, felezcizomázza. tartó munkára nincsen
a ki serkentse, takarékosághoz, egyszerűséghez nem
szoktatják a becsület, a tiszta erkölcs, a vallásosság
követésére környezetében jó példát lát, egész
lényében elernyed.

A könnyelműség minden fázisa gyökere
lelkében, midőn az említettem s ott elsajátított tul-
donságaival, hajlamaival haza jön, itt családot alapít,
ezen megszokott életelveit nem csak oda viszi be,
hanem környezetében is terjeszti. (Erről a kivándor-
lás által megtámadott vidékeken szomoruan győződ-
tem meg.)

Izákosság, tunyaság, erkölcselenség, furfang,
munkakerülés tett vagy hiánya, a kivándorlás vissza-
hatása, mely a leendő nemzedékben fajunk szívós-
ságát, életrevalóságát, ellenálló képességét, munka-
bíróságát, sőt még hazafiaságát is veszélyezteti.

Azon elem menvén ki Romániába, a ki itt épen
az említettem helytelen életelvek követése miatt nem
tud létfeltételeivel megbirkózni, itt volna az ideje,
hogy ennek terjedése és terjesztése előtt elvágjuk
az utat.

Mert különben a mennyit itthon intézményeink-
kel a kivándorlástól visszatartunk, ugyanannyit
vagy még többet a tényleges kivándorlás ismert
visszahatásában újra előkészt. Épen azért olybá te-
kintem intéző köreink e téren történt fáradozását,
mintha azok egy oly hordó megtöltésén munkálná-
nak, a melybe a mennyit az egyik jakon beletöl-
tenek, annyit, sőt többet a másikon kiengednek.

A romániai kivándorlással szemben, illetőleg
azzal összehasonlítva valóságos áldásnak tartom
anyagilag a Magyarországból Amerikába irányulót,
mely az oda vándorló elemnek életerejét, életreva-
lóságát edzi meg és e mellett meg évente mintegy
10 millió forintot hoz be az államháztartásába. Nem
ugy a romániai kivándorlás, melyet ha előidéző oka-
ban ez visszahatásában eme kettős világításban fi-
gyelünk meg, féltetlenül be kell lássuk, hogy a kézi
munkára, eselédkezésre utalt népünk két tüz-
közé sodortatik.

Minakét tűz egyforma erővel perzseli. S ha
segítségére nem sietünk, azt el is hamvasztja.

A létező bajok természetéhez képest a mentő-
kísérleteknek két oldalról kell jöjjenek. Közzgaza-
sági helyzetünk javítását a nép életelveinek — belső
életrendszerének a modern — létfeltételekhez való
átalakítása kell, hogy megelőzze.

Ugy, de 30-40 év mulasztásait s az idő folya-
mán felszínre jutott bajokat egy csapással eltávolí-
tani nem lehet.

Évtizedek természetű munkája kell ahhoz, hogy
azt elenyésztessze.

Ma, tekintve, hogy 5000 egyőnnek, mert annyi
kimegy csupán Háromszék megyéből is évente, mun-
kakeresés céljából Romániába itt helyben kényeret
adni nem tudunk — tekintve, hogy meglévő intéz-
ményeinkkel a jelen helyzetben segíteni nem lehet,
az első teendőnk, hogy legalább az egyik perzselő
tűztől, mely a romániai kivándorlása káros vissza-
hatásában áll, mentjük meg fajunkat.

Hogy ezt tehessük, hogy a kivándorlás káros
visszahatását kikerülhessük két feladat előtt állunk:

1-ször. Romániának közzgazdasági életét s por-
népének életviszonyait, erőneit annyira kellene fej-
lesztetni, hogy az innen oda szivárgó elemnek ott
versenyre, helyes élet elvek elsajátítására nyiljék
alkalma, vagy minthogy mi Románia belső élet-
rendszerét ily közvetlenül nem formálhassuk; 2-szor,
azon eselédkezésre, kézimunkára utalt elemet, kit
egyelőre helyben lekötni a legjobb akarattal, tehát
intézményeink gyors fejlesztésével sem tudunk,
mint az külföldön is van (történeti szokott) helyez-
zük el saját hazánkban; szóval nyugaton, magyar
földön, akár a nemzetiségek által lakott magasabb
kulturával bíró helyeken is, hol a megnehezült élet-
viszonyainkkal való megbirkózás céljából a szük-
séges erőneket elsajátíthatja.

E két feladat bármelyikének teljesítésével szem-
ben áll azonban az évek óta létező sorvasztó helyzet

fentartása, hogy ne mondjam, régi társadalmi közönyünk megszivélése.

A minek természetes következménye rövid idő alatt az lesz, hogy itt a székelyföldön; át, hól csak a közel mult idő, mikor a székelység a határ védelmet gyakorolta, nőiben, mert ezek végezték az alatt otthon a házi teendők mellett a legnehezebb mezei munkákat, dicsőséggel érezték a házi szentély tekintélyét is a női anyákat teremtette meg: anyák gondosar nevelőkünk beszélni. Olyan anyák hiányáról, hiányáról, akik fogyatékosága miatt, anyai hivatásuknak nem fognak megfelelni. E jelek már mutatkoznak.

Már pedig, hogy a székelyföld ezer év óta itt létezik, abban nőinknek — még a munkás osztály nőit sem véve ki — (ők nevelvén a kitartó, munkabíró, megbízható, életerős, honvédő és megtartó nemzedéket) nagy érdemük van. S ha a második ezredév létharczában a létfeltételeivel nem fogunk tudni megbirkózni, annak bizony mondom megint a nők, az anyai hivatásoknak megfelelni nem tudó nők lesznek az okai.

A kik a romániai kivándorlás jelzettem veszélyes tüneteit közönyösen nézik, azok nem hiszem, hogy fajunknak nőiben való ezen végromlására gondoltak volna; azok nem gondolnak arra, hogy kelet kultuszának a székelyföldön történő tért hódításával a nyugoti műveltség és életrealitás terjedése elől záródik be az ut; azok soha se mérlegelték azt a csapást, mely egy népet akkor ér, ha annak leányai, fiai helytelen életelveket szoknának meg, azt követnék és ezáltal nem tudnak megbarátkozni a természetnyújtotta létfeltételeikkel.

A székelyföldön e téren harapódzó bajok előtt nem szabad már tovább szemtelenséget hunyni. E betegség terjedése könnyen végzetes lehet. Mentő eszközökhöz kell nyulnunk. Nem holnap, de ma; mert holnap már késő lehet. Ily körülmények között a kivándorlás elterelésének is helye van. Nem vég ezél gyanánt; hanem emerer alakban elő-iskolaképen, azért, hogy rá vezethessük fajunkat a nyugati kultúra világánál arra, hogy tudjon saját szülőtte földön a létfeltételeivel megbirkózni. E célból, nemcsak fiait, de leányait is nyugaton helyezük el, csak a helyezet már magában is önerejüknek a fejlesztésére, fejlesztésére fogja sarkalni.

Hányszor haljuk, hányszor tapasztaljuk, hogy itthon hazánkban hasznos ismereteket nyújtó mezőgazdasági, ipari vállalatokhoz: vaj, sajt készítés, tyukászat, méhészet, gyümölcsészet, edény, kelmefestés, csipkeverés, fehérműek készítése, ezek varrásához stb. stb. kisegítő munkaerőket keresnek.

És ezzel szemben köztünk a székely falvakban, hányszor nem tapasztaljuk, hajdan jólétnek örvendő, most anyagilag tönkre ment, családok gyermekei, fiai, leányai, jóformán semmittevéssel töltik a drága időt, esetleg még meglevő kisbirtok romjain élőködnek. S mikor azt már teljesen kiélték, Románia felé veszik útjukat. E helyzetet miért nem lehet változtatni? Rá segíteni a család otthon nem érvényesítő gyermekeit tisztességes munkára, becsületes pénzszerzésre, s ezzel az adóssággal megterhelt kisbirtok megmentésére nem tartozik-e humánus feladataink közé?

Nyers és félig előkészített munkaerőben óriási tökélet hevertettünk, hevertettünk a multban is. Holott, ha ez erőnkét észszerűen mozgásba hozzuk, félszeg életelvek követésére nem nyílik fel az ut, az anyagi zavarok tápot nem kapnak; a jólétnek ma itt is, ott is hány forrása buzogna fel? Munkás kéz fölöslegünknek vagy heverő munkaerőnek elhelyezésekkel történő mozgásba hozása kitelepítést nem jelent. Segítő kéz nyújtásáról van szó, hogy a székely család kisbirtokát megtarthassa régi, anyagi és erkölcsi erejét visszaszerezve abban megmaradhasson illetőleg kifejlődhessék. Sőt, ennél is többről. Az által, ha elhelyezésre szoruló fiainkat, leányainkat minden községben evidenciába tartva ipari, háziipari, mezőgazdasági foglalkozásoknál, egyes jócsaládoknál figyelemmel rátermesztésekre észszerűen helyezük el, mert azok képességeit megfelelően fokoztuk, s mert azok az által közgazdasági életünk fontos tényezőivé válnak, e téreken igényelt fejlődésünkhöz rakunk alapokat.

Nem kicsinylendő e feladat, melyből kifolyólag mai társadalmi közszellemünk átgyurására s népünk öntudatos vezetésére irányítására vagyunk utalva.

A mi az első teendőt közszellemünk átalakítását illeti intéző körünk kevés utánjárással nagyon kat tehetnek; a nép tervszerű vezetése, irányításai már több gondot igényel. De ez elől még kevésbé szabad kitérnünk. Mert, ha meggondoljuk, hogy minden nép vezetésre szorul s e nélkül olyan, mint egy folyó, melynek partjai szabályozásáról nem gondoskodik senki az időjárás szélsőségeihez mérten önti el a környékén viruló tenyészetet; olyan, mint egy járnai kezdő gyermek, támogatás nélkül lépten-nyomon elbukik, arra kell jöjjünk, hogy e feladataink teljesítése ma a legelsőek közé tartozik.

Angol, Németországban egyetemi gimnáziumi tanárok tartanak a nép között gyakorlati értékű sorozatos, a nép belső életrendszerét irányító előadásokat. Erre a székelyföldön is rávagyunk utalva. Az egyháznak, iskolának, közigazgatásnak e téren közvetlenül ható, szerveknek irányt jelölve segítségére kell siessünk. Rá kell segíteni fajunkat, hogy jövőben Romániába ne eselédkedésre menjen, hanem azért, hogy fölényével, tudatával helyzetének ott is ura és észszerű munkássá lehessen. Ne feledjük el, hogy a székely nép izgékony természetű, képesség dolgában szomszédjait bár felül mulja, de ha annak kifejlődésére továbbra is a helyes utat el nem találjuk, a kezeügyében álló eszközök használatára életelőzje elérése végett nem képesítjük, ezokat ezután is önmaga megemmisítésére fogja használni. A székelyt jellemző tervezgetések, nagy képűségek ide-oda esatangelások, tervszerűtlen kapkodások korszaka lejárt e hajlamainak. épen azért a romániai kivándorlás káros visszahatásának elhárítását illetőleg, szent meggyőződésom, ismételt hangsúlyozom ma is az, hogy meglevő gazdasági és társadalmi viszonyaink közt a legfontosabb teendők az, hogy a munkásköz fölöslegünket, nyers munka erőnkét evidenciába tartva, első sorban a székelyföldön helyben, másodsor, mert oda nem tudjuk távolabb, de az anyaországban nyugaton a művelt népek között kössük le.

Ha azt keresztül vesszük, keresztül vesszük azokkal, kik erre hivatottak keresztül viszik egy komoly akció megindításával, melynek hatása alatt az egyház, az iskola legfőképp a közigazgatás bölcskormányunk támogatásával a székely nép vezetésében történt mulasztásokat pótolva, kötelességeiknek a meglevő intézmények fejlesztésével, a szükségesek életbe léptetésével eleget tesznek: a kivándorlás önmagától megszűnik.

Népünk erőneinek észszerű visszaállításán, mely célból a munkára való nevelésnek s a kivándorlás irányának, elterelésének kell a főszerepet juttatni, elhárítja azt a csapást, mely azt anyagi és erkölcsi ereje teljes fölbomlásában veszélyezteti.

Végezetül még csak annyit kívánok felhozni, hogy a székelységnek Romániába való ily közvetlen átháramlására még a történelemben is látunk példát. Gondoijunk vissza 1600-ra a mikor épen az akkori sűrű érintkezéseinek tulajdonították az erdélyi rendek, hogy Mihály vajda, ha csak egy pár napra is Erdély kormány rudját megfoghatta. Ezen körülménynek folyamánya volt az, hogy a Léczfalván (Háromszék megye,) 1600-ban tartott országgyűlés törvényt hozott olyan értelemben, hogy „Ha valaki a fejedelem tudta nélkül Oláhországba távoznék, annak feje vétessek.”

Csak 300 év telt el, azóta a viszonyok megváltoztak ugyan, de a kik a székelység Romániába való szertelen özönlését közönyvel nézik s a kivándorlás káros visszahatására nem figyelnek, azok e népnek jövőbeli sorsát nem viselik szívükön.

Kézdi-Vásárhely, 1900. decz. 20.

Kiss Jenő,
polg. isk. rajztanár.

Ujdonságok.

— Az ó- és ujév ünneplése. Földi vándorlásunk utján ismét egy határkőhöz értünk s mint a vándor, egy pillanatra megállapodunk, hogy a kő felírását olvassuk s utunkat előre-hátra felszámítsuk. Az egyik oldalon láthatólag és olvashatólag van följegyezve, hogy mennyi utat tettünk meg eddig; de ha a kő másik oldalára tekintünk s azt hisszük, hogy ott a napok számát, melyek a sirtól elválasztanak: feltaláljuk, nagyon csalódunk. Mert oda az idő és örökkévalóság Ura számok helyett néhány szót írt csak, melyet szükséges, hogy minden vándor

szívébe vésson. A fölírás így szól: „Ime, a rövid évek elmúlnak s én azon az uton járok, melyen nincs többé visszatérés.” A most haldokló 1900. nem csak azért nevezetes, mert évet zár, hanem főképp, mert egy egész századnak határa, melynek nyomán új év és új század fakad, telve reménnyel. Azért siet az egyház is hívei vigasztalására s elkövet mindent, hogy a letűnő századot és az ujnak kezdetét méltóképen ünneplje és ünnepeltesse. A mi egyházmegyénk főpásztor, gróf Majláth Gusztáv erdélyi püspök is megküldötte már a lelkészi hivataloknak azon intézkedéseket, melyeknek keretében az ó- és új évszázad ünneplendő. Kantai róm. kath. templomunkban a következő sorrendben lesznek az istentiszteletek: Vasárnap d. e. 10 órakor a püspöki körlevél felolvasása utána, nagy mise. D. u. vespere. Hétfőn d. u. 6 órakor szent beszéd, tartja Tamási Imre plébános, utána hálaadó istentisztelet és az oltári szentség kitétele; éjjeli mise, ugy mint karácsonykor. A kath. hívek ezalatt szent gyónást végeznek, utána áldanak. Ő szentsége azoknak, kik legalább egy órát töltenek imádásában: teljes búcsút engedélyezett. Új év napján d. e. 10 órakor szent beszéd, tartja Rada Elek s. lelkész, majd istentisztelet, d. u. a szokásos időben: vespere. Az oltári szentség egész d. u. 3 óráig ki lesz téve imádsárra. „Szereztek meg Jézus Krisztusnak, a világ megváltójának a század utolsó éjjelén ezen örömet és vegyetek részt az imádásban, gyónásban és áldozásban, hogy minél többet részesüljétek a kegyelmekben, a miket ígér.” (Körlevél.) Boldog újévet!

— Képviselő választás. A kézdi választó kerületben f. hó 29-én történt meg a képviselő választás meglehetősen nagy érdeklődés mellett. A kormány párt jelöltje Béldi Tivadar bodolai nagybirtokos volt, kivel szemben az ellenzék Molnár Józsiás kézdivásárhelyi műmalomtulajdonost léptette fel. Mindkét pártot erős agitáció indult meg a jelöltek érdekében, de már a választás napján reggel sejtető volt, hogy az ellenzék van többségben és a megindult szavazás nem sokára igazolta is ezt. Dél felé már Molnár Józsiás tekintélyes többséggel rendelkezett és ez estig lassan, de biztosan folytonosan szaporodott. A választás eredménye a következő: Molnár Józsiás nyert 889 és Béldi Tivadar nyert 698 szavazatot s így Molnár Józsiás 191 szavazattal kézdi választó kerület országgyűlési képviselője lett. A választás egész rendben folyt le s az ilyen alkalmakkor szokásos epizódokon kívül egyéb fontosabb dolog nem történt.

— Tisztújítás. Kézdivásárhelyt f. hó 29-én történt meg az általános tisztújítás. Választás alá kerültek a polgármesteri, pénztárnoki-alpolgármesteri, közgyámi és ellenőri, gazdasági tanácsnoki és tisztügyi állások. A pénztárosi, közgyámi és gazdasági tanácsosi állásra csak egy-egy pályázó volt, t. i. azok, kik eddig ezeket az állásokat betöltötték s ezek közfelkiáltással választattak meg. A polgármesteri állásra Bartók Károly eddigi polgármester és Dr. Török Andor, a tisztügyi állásra Dr. Balogh Vendel eddigi tisztügyi és Dr. Vargha Béla pályáztak. Ezen két állásra a tisztújító szék elnöke Székványi Miklós alispán névszerinti szavazást rendelt el. A polgármesteri állásra beadatott összesen 56 szavazatot, melyből Dr. Török Andor 37 és Bartók Károly 18 szavazatot nyert (egy szavazólap üres). A tisztügyi állásra bejött 56 szavazatot, melyből Dr. Vargha Béla 41 és Dr. Balogh Vendel 15 szavazatot kapott. Ennél fogva Dr. Török Andor polgármesternek és Dr. Vargha Béla tisztügyi ügyésznek választott. Választás után az új tisztviselői kar a hivatalos esküt letette, mely után elnök alispán emelkedett hangon beszédet intézett az előjárósághoz s ennek nevében pedig Dr. Török Andor mondott köszönetet a kitüntető bizalomért.

— A nemes szivekhez. A kézdivásárhelyi áll. el. fiu- és leányiskola 428 tanulója közül 107 oly szegény, hogy nemcsak tanzserekre, de ruh

